

## לשון הרע זה כיף: למה החולשה של הזולת עושה לנו טוב?

עלה לי רעיון מהפכני ואני זקוק לכמה נסיינים, שיהוו קבוצת מבחן על התקפות של השיטה... ברצוני להציע גישה חדשנית ושונה להתמודדות עם יצר הרכילות ולגייס כמה מתנדבים שיקבלו על עצמם את הגישה החדשה. עוד שנה נוכל לבדוק האם הדרך מחוללת שינוי...

3000 שנה מדברים על חומרת לשון הרע, על הנזק שהוא גורם לאדם שמדברים עליו וגם למדבר עצמו, שנופל ברמתו הרוחנית. אולם 3000 שנה לא משתנה דבר ואנו ממשיכים לרכל וליהנות מאידו של הזולת. כך מגדירה הגמרא את הלשון הרע כחטא תדיר, שאדם חוטא בו מדי יום ביומו:

**1. בבא בתרא קסד, ב: אמר רב עמרם אמר רב: שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום: הרהור עבירה, ועיון תפלה, ולשון הרע. לשון הרע סלקא דעתך? אלא אבק לשון הרע (רשב"ם: שרומז לפגם אצל חברו, כגון שאומר אצל ההוא בוערת אש כל היום ומבשלים בשר ודגים, ורומז שיש לו הרבה ואינו נותן לאחרים). אמר רב יהודה אמר רב: רוב בני אדם חשודים בגזל (למנוע מחברו את מה שמגיע לו במשא ומתן), מיעוט בני אדם חשודים בעריות, וכולם חשודים בלשון הרע.**

**חידושי אגדות מהרש"א: משמעות הלשון דאי אפשר להינצל מג' עבירות אלו [לולי עבודה פנימית של התעלות והתקדשות].**

מה יסוד ההתמכרות לאבק לשון הרע, עד "שאי אפשר להינצל" ממנו כלשון המהרש"א? במיוחד לאור ההשוואה לשתי העבירות האחרות, שהן באמת פיתויים לא פשוטים: "עיון תפילה" הוא קושי המחשבה להתרכז ולהתמקד במילות התפילה, מתוך היותנו מוסחים ומופרעים ונסחפים לריגושים חדשים. "הרהור עבירה", הרהור במחשבת עריות מעניק את ההנאה של העבירה (ח"ו) בלי לשלם את המחיר. להיות שם בלי להיות שם. הרהורי עבירה קשים מעבירה, משום שהמהרהר חווה בכוחותיו הפנימיים את הרגשת העבירה וכאילו מקיימה בפועל ח"ו והוא פיתוי גדול.

אבל מה הכיף בלשון הרע? למה מוכרחים לפרוק ולשתף כל חיסרון שגילינו אצל הזולת? עלינו לצלול אל עומק הדברים ולהבין עובדה מהפכנית: לשון הרע הוא צורך נפשי. הוא כלי חיוני כדי להתמודד עם הביקורת העצמית. אחרי שנגדיר מחדש את הצורך הנפשי בלשון הרע, נוכל לגבש שיטה חדשה של התמודדות עם הלחץ הפנימי. כותרת השיטה היא: **לשון הטוב** כנגד לשון הרע.

ובכן, לשון הרע עושה לנו טוב. הנבירה בחטאי הזולת מרפאת את הביקורת על עצמנו. הזולת הוא רק **ראי** של האני העצמי והמאבק בחטאי הזולת הוא הדרך להתמודד עם הביקורת העצמית<sup>1</sup>.

כל אדם מסתובב עם מרירות על מה שלא שלם אצלו והדרך לפתור את המצוקה העצמית, היא באמצעות הדגשת הרוע של הזולת. בטווח הקצר, הדבר מספק הקלה עצמית, בבחינת כולם דפוקים

<sup>1</sup> אולי זה עומק דברי ספר יצירה פרק מ: "אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע". "ענג" ו"נגע" הם אותן אותיות, שמסמלות את שתי הקצוות של החיים – הטוב הגדול ביותר מול הרעה הגדולה ביותר. אבל מדובר באותן אותיות ומוכרח שהן קצוות של אותו עניין. "נגע" הוא ביטוי של "ענג" – ביטוי צורך נפשי עמוק של רצון לשגשג ולהיות יותר טוב וביקורת עצמית על מה שלא קורה. אמנם ה"ענג" הופך ל"נגע", משום שהצורך הנפשי משתבש ומוצא את פורקנו בדרך לא נכונה, כאשר פורק את כעסו באמצעות הורדת והנמכת הזולת.

ולא רק אני<sup>2</sup>. בטווח הארוך והעמוק יותר, המאבק נגד הרע של הזולת – הוא ניסיון לשחרר את הקשיים שלי ולפלוט החוצה את המגבלה<sup>3</sup>.

בעוד שהדברים נשמעים כמו חידוש פסיכולוגי מודרני, יסודם נאמרה כבר בפי הבעש"ט. הצדיק רבי מנחם נחום מטשרנוביל, מתלמידיו הצעירים של הבעש"ט ואחר כך מתלמידי המגיד ממעזריטש, מביא בספרו "מאור עינים" פתגם מפתיע מהבעש"ט והרבי מעמיק בו מאוד בלקו"ש י' 24 ואילך.

הזולת הוא ראי וכאשר הדמות הניבטת במראה בעלת דופי – הבעיה היא **ברואה** ולא במראה. כך כאשר אדם רואה חסרון אצל חברו ועושה רעש וזעזוע ומסעיר את כל הסביבה מהחיסרון – הדבר מעיד כי הבעיה קיימת בו עצמו. אם היא לא הייתה קיימת בו – היה פותר אותה בשקט ובצורה פרודוקטיבית. העובדה שדש בחולי ומרעיש את העולם בכתבי פלסתר – היא בעיקר מעידה עליו עצמו<sup>4</sup>.

אלו דברי חז"ל: "כל הפוסל במומו פוסל", שכן ההזדעזעות והרעש מפסלותו של חברו – היא בעצם הזדעזעות מהמום שלו עצמו. בהערה<sup>5</sup> הובא משל עממי נהדר.

**מאור עיניים ריש חוקת: הצדיק הגמור שאין רע בקרבו אין רואה שום רע על שום אדם, אך מי שרואה שום רע בחברו – הוא כמו שמסתכל במראה, שאם פניו מטונפין רואה גם כן במראה כן.**

בכך מבאר הרבי אמרת חז"ל מפרשתנו: "כל הנגעים אדם רואה, חוץ מנגעי עצמו". היינו שכן יכול לראות נגעים חוץ מנגעי עצמו וצריך כהן זר שיפסוק לו. יש לפרש ברוחניות: אדם רואה את כל הנגעים הרוחניים בסביבתו, חוץ מנגעי עצמו, משום שעל כל פשעים תכסה אהבה. לכן עשה הקב"ה שהזולת

<sup>2</sup> למה הדבר דומה? הרה"ח ר' יואל כהן היה מספר משל מדויק: מעשה ביהודי שיכור שהיה מתגלגל ברחובות. הוא היה מכור לטיפה המרה שהביאה אותו לחיים בזויים. פעם כששכב שיכור על הארץ, תפשו אותו כמה ליצנים והכניסו אותו לחדרו של הכומר בתוך הכנסייה. פשטו ממנו את הבגדים, הלבישו אותו בבגדי הכומר שתלו אל הקיר והשכיבו אותו במיטתו של הכומר. אחרי כמה שעות התעורר והוא נדהם למראה עיניו. הוא לבוש בבגדי הכומר בתוך מיטת הכומר. ברגע הראשון רצה לברוח, אבל ברגע השני זה מצא חן בעיניו. אולי באמת אני הכומר הראשי של העיר ולא שיכור פוחז והולל שמאבד את החיים?  
רגע אחד נזכר שהוא זלמן השיכור ורגע אחד ניסה לשכנע את עצמו שהוא הכומר העירוני מימים ימימה. החליט לעשות בדיקה האם הוא זלמן או כומר. הוציא את אחד הספרים מהמדף וניסה לקרוא. אבל הספר היה כתוב בלטינית והוא לא ידע לקרוא.

אכזבה עמוקה נפלה עליו, אבל הרגיע את עצמו: "אני כומר וכנראה שכל הכמרים לא יודעים לקרוא...". כך שהדרך הכי טובה להתמודד עם החסרונות של עצמי היא לייחס אותם לכולם...  
<sup>3</sup> פסיכולוגים קוראים לזה "השלכה": אדם סובל מחולשות נפשיות שמגבילות אותו, כמו חוצפה, בושה, עצלות, אובססיות, ואחד ממנגנוני ההגנה של הנפש היא "השלכה": לזהות את החיסרון אצל האחר ולהיאבק בו וככה להכיר בכאב, להוציא אותו החוצה ולנסות לנער אותו מעצמו.

זאת הסיבה שאדם מזלזל במיוחד באנשים שהוא מקנא בהם, שהצליחו במה שהוא לא הצליח. ככה מנסה להציל את עצמו מהביקורת העצמית. זה ההסבר לכך שהורה נאבק במיוחד בילד **שדומה** לו. המלחמה של האבא נגד הכפיל שלו, היא השלכה של עצמו עליו ולשקם את אישיותו באמצעות תיקון הילד. האבא כועס לראות שהתכונות השליליות שלו משוכפלות ועוברות בירושה וכך במסווה של רצון לשפר את עצמו – הוא תוקף את הילד...  
<sup>4</sup> בדיחה: בכל צהריים הייתה ברוריה מביטה בחלון ואומרת לאברהם, בעלה: "תראה איך השכנה לא יודעת לכבס. הכביסה על החבל שלהם מלאה כתמים".

צהריים אחד הביטה ואמרה: "היום היא כיבסה היטב, הבגדים נקיים לחלוטין".  
"לא זה העניין", ענה אברהם, "אתמול עבדתי קשה לנקות את הכתמים מהחלון שלנו...".  
<sup>5</sup> משל עממי: ציור מתחיל ובעל פוטנציאל גדול, סיים את לימודי הציור. טרם נפרד ממורו, ביקש המורה להעביר לו שיעור אחרון: "קח בבקשה את הציור האחרון שציירת לסיכור העיר ותכתוב לידו כך: 'סיימתי לימודי ציור ואני מבקש לקבל ביקורת על הציור שלי. כל מי שמוצא בעיה, טעות בפרפורציה של הדמויות או במשחקי הצבעים – מוזמן לסמן איקס על יד הנקודה הבעייתית'".

למחרת שב התלמיד כשהוא שבור. הציור היה מלא איקסים בכל פינה. "למה שברת את רוחי ברגע האחרון?", שאל את מורו המסור. "רגע", אמר המורה, "עכשיו תעשה עוד משהו. קח עוד ציור שציירת, תניח אותו בכיכר העיר והפעם תכתוב: סיימתי לימודי ציור ואני מעוניין להשתפר. מי שרוצה להציע כיצד לייפות יותר את הציור – שיתקן בבקשה עם המכחול והצבעים המונחים כאן".

למחרת שב למורו מתפלא. איש לא הציע רעיונות לשיפור. "רציתי ללמד אותך שיעור חשוב כיצד לזהות ביקורת בונה", אמר המורה האוהב: "אם אנשים יורדים עליך ומדגישים במה אינך בסדר – אל תיקח אותם ברצינות. הם בסך הכול פורקים עליך את התסכול של עצמם. אבל אם הם מאירים ומציעים רעיונות פרודוקטיביים כיצד להיות טוב יותר – אלו יהיו המורים הכי טובים לחייך..."

יהיה בבחינת ראי ויזכיר לו את נגעיו. זהו בעומק יותר "כל הנגעים אדם רואה חוץ – הם נגעי עצמו". היינו שהנגעים שרואה בחוץ – הם לאמתו של דבר נגעי עצמו ונועדו להזכיר לו את הדרוש תיקון.

**תוכן מליקוטי שיחות 25/ ואילך:** 'על כל פשעים תכסה אהבה' ו'כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו'. לכן הדרך להביא את האדם לידיעת חסרונותיו, הוא על ידי שמזמינים אותו לראותם בזולתו ובעת שהוא 'רואה' פחיתות חברו – שמרגיש לא רק את הצורך לתקן הטעון תיקון, אלא את עצם הרע של חברו – הרי זה מעיד שפניו מטונפים ויבוא להכרה שהחסרונות שראה הם באמת חסרונותיו שלו. וזהו אשר 'כל הנגעים שהאדם רואה בחוץ – הם תוצאה מנגעי עצמו'.

בהערה<sup>6</sup> הובאה תוספת נפלאה מהשיחה שם.

הבעיה היא, שהנפש הבהמית לוקחת את ראיית חטאי הזולת למקום לא נכון. במקום לראות בהם סימן מעורר כדי לתקן את חטאי עצמי, הנפש מתמקדת בהנמכת הזולת כדי להוריד את הדרישות מעצמי וכדי לצאת ידי חובה בכך שאני מתנער מחטאי הזולת.

זה, אם כן, השלב הראשון בהתמודדות עם הלשון הרע: ההבנה משנת החיים **שהזולת הוא אני**. הרכילות והעיסוק בחיי הזולת, הם הצעקה של הנפש שלי אודות החלל הפנימי בתוכי.

אחרי ההבנה הזו, נבוא לדרך מקורית כיצד לטפל בעצמנו. הפתרון השלם ללשון הרע הוא לעבור לטיפול חיובי: **לשון הטוב**. לקחת משימה סבירה של תיקון עצמי ולהחמיא לעצמי בצורה קבועה – אם בדיבור ואם בכתיבה – על ההתקדמות שלי במסלול. המחמאה העצמית תעודד את הטוב לבוא לידי ביטוי ובמילא נזדקק פחות לחפש את החסרונות של האחרים.

ניתן לדייק את הרעיון בשיחה מיוחדת במינה אודות חשיבות לשון הטוב.

ב. נפתח עם קטע מפעים אודות חיוניותו של הדיבור הטוב:

**2. זוהר תזריע מו,ב:** כמה שנענש אדם בגלל לשון הרע, כך נענש בגלל מילה טובה שבאה לידי וזהו יכול לומר ולא אמר. בגלל שפגם את כוח הדיבור שנתקן לדבר למעלה ולדבר למטה וכולו בקדושה.

מדהים. הימנעות מדיבור טוב - חמורה כדיבור רע.

יש<sup>7</sup> מוצאים לכך רמז בצורת הטהרה החריגה הנדרשת מהמצורע: עליו להביא שתי ציפורים לקרבן, כשאחת נשחטת ואחת משולחת לחופשי. השאלות ידועות: למה מביא ציפורים ולא תורים כמו בקורבנות העוף האחרים? ומדוע להביא שתי ציפורים ואז לשחרר אחת לחופשי? אלא הציפורים המצפצפות הן רמז לכוח הדיבור, והמצורע חייב כפרה על שני חטאי דיבור: **העובדה שדיבר רע**

<sup>6</sup> בפרשת נח נאמר: "ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם, וילכו אחורנית, ויכסו את ערוות אביהם, ופניהם אחורנית, וערוות אביהם לא ראו". כלומר: שם ויפת צעדו אחורה לעבר אביהם כדי לא לראות אותו חשוף ("וילכו אחורנית"), וכשהגיעו עד אליו והיו מוכרחים לסובב גופם לעברו כדי לכסותו כדרוש, סובבו את פניהם לצד השני ("ופניהם אחורנית") כדי לא לראות בקלוננו.

עולה השאלה, מדוע מוסיפה התורה אחרי כל האריכות "**וערוות אביהם לא ראו**"? הרי נאמר פעמיים "וילכו אחורנית ... ופניהם אחורנית", וברור שלא היו יכולים לראות את ערוותו? אלא שם ויפת לא ראו **כישלון**. הם לא פתחו קבוצת וואטסאפ משפחתית לדון בבושה הנוראה של האב השני של האנושות וקעת מסיים את חייו כ"נח איש האדמה", שיכור ששב בבושה לאדמתו. תמורת זאת הם היו פרודוקטיביים: הם פתרו את הבעיה. הם לקחו שמיכה וכיסו את אביהם. אחיהם הצעיר, לעומת זאת, לא חיפש פתרונות, אלא לכלך ידיו בבושה והיטנף בה.

זה בדיוק כמו הטיפוסים שנקלעים לתאונה: יש את אלו שמרימים במהירות טלפון לשירותי ההצלה, ויש את אלו שמתחילים לצלם ולהעריך בקבוצת וואטסאפ. אלו מתמקדים בפתרון ואלו בבעיה.

שכן שם ויפת היו נקיים, הראש שלהם היה שרוי במקומות נעלים ולכן כשפגשו חוסר צניעות – פתרו בזריזות את הבעיה. "חם" היה אדם נמוך, כשמו היה "מחומם" בתאוות היצר, ולכן כשפגש בחוסר צניעות - לא הניח לה, אלא הפך והפך, ובמסווה של זעזוע וצורך לתקן, שקע בה עצמה.

<sup>7</sup> בכתביו של הרב אלימלך בידרמן, והקישור לעובדה שציפור אחת משוחררת היא על פי הכלל יקר שם.

**והעובדה שנמנע מדיבור טוב.** לכן ציפור אחת נשחטת, בעוון הדיבור הרע שצריך לסלקו לחלוטין. ואחת משוחררת לחופשי, כדי להעניק חיים חדשים לכוח הדיבור ולהפנות אותו למקום חיובי.

הבה נרחיב ונעמיק יותר במשמעות הדיבור הטוב ונעשה זאת באמצעות תמיהה עצומה: איך הפכה הצרעת לזכיה בלוטו? כיצד אפשר להבין את העובדה שהחטא והנגע המכוער, מזכה בשכר מדהים ששום מצווה אינה גורמת לו?

הכוונה היא לתעלומת צרעת הבתים. אחרי שתי פרשיות ארוכות שמתארות את העונש החמור על הצרעת, התורה הופכת פניה ומספרת על צרעת הבתים, שבשורה טובה היא להם. על ידי צרעת הבתים מוצאים אוצרות שהטמינו האמוריים בבתייהם לפני שברחו מהארץ.

התעלומה מתחילה בעצם המיקום של צרעת הבתים. משום מה, התורה דוחה את לימוד דיני צרעת הבתים לסוף הפרשיות העוסקות בצרעת, למרות שצרעת הבתים מופיעה ראשונה בין נגעי הצרעת.

פרשיות "תזריע מצורע" עוסקות בנושא אחד: נגע הצרעת. הפרשה הראשונה עוסקת בצרעת אדם ובגד ואילו הפרשה הבאה מדברת על צרעת הבית. אולם בעוד שהתורה מתחילה עם צרעת האדם והבגד, חכמינו מלמדים שסדר הופעת הצרעת הוא הפוך: מהרחוק אל הקרוב. תחילה על הבית, אחר כך על הבגד ולבסוף האדם.<sup>8</sup>

אדם קם בבוקר ומגלה על קיר ביתו כתם אדום או ירוק עז. הוא קורא לכהן שיבחן את הנגע, ובמידה וזה נגע צרעת, הכהן סוגר את הבית למשך שבוע ימים. אחריו בודק הכהן שוב, אם נחלש הכתם - קולפים אותו והבית טהור. אך אם נשאר הנגע כשהיה ובוודאי אם פשה והתרחב - סוגרים את הבית לעוד שבעה ימים. אם נותר הנגע כשהיה - עוקרים את הלבנים שעליהם הנגע ומכניסים במקומם אבנים חדשות וטחים בטיט. ואם חוזר הנגע שוב - הבית כולו טמא וצריך נתיצה.

בשלב הבא, מופיע הנגע על הבגד, בצורת כתם אדום או ירוק עז. אם הכתם אינו חולף ובוודאי אם מתפשט - דין הבגד לשריפה. לבסוף מופיע הנגע על האדם עצמו. אדם מגלה על גופו כתם לבן בגודל גרגר אפונה, הוא קורא לכהן לבדוק את הנגע והכהן בודק אם גם השערות בתוך הנגע הפכו להיות לבנות, וכן אם המראה הכללי של הנגע הוא שקוע בתוך העור - ואז האדם מוכרז כמצורע.

כאן יוצאת התורה מגדרה כדי להחמיר באופי העונש. ראשית, המצורע חושב כמת והוא נוהג במנהגי אבלות על עצמו. **הוא קובר את עצמו ויושב שבעה על עצמו.**

**3. ויקרא יג, מה: בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא יקרא - רש"י: 'בגדיו יהיו פרומים' - קרועים, 'וראשו יהיה פרוע' - מגודל פרע, 'ועל שפם יעטה' - כאבל. 'וטמא טמא יקרא' - משמיע שהוא טמא ויפרשו ממנו.**

שנית, המצורע צריך לבייש את עצמו בעיני הבריות. הוא מכריז על עצמו 'טמא-טמא', כדי שכולם יתרחקו ממנו, עד שיוצא לשבת לבדו מחוץ למחנה. זאת כמובן בושה נוראה, שלא מצאנו דוגמתה באף עבירה אחרת והתורה הרי מקפידה כל כך להיפך: לנהוג בכבוד גם באחרון החוטאים.

חז"ל (ערכין טו-טז) מדייקים מהפסוקים כי הצרעת היא עונש חמור על חטא חמור. "מצורע" אותיות "מוציא שם רע", ואכן מצאנו שני סיפורי צרעת בתורה ושניהם התרחשו בשל דיבורי רכילות: כאשר ה' התגלה למשה בסנה וציווהו ללכת למצרים, משה ניסה להימנע מן השליחות בטענה ש"הם לא יאמינו לי". בתגובה, הורה ה' להכניס ידו תחת בית השחי וכשהוציאה הייתה מצורעת כשלג. מאוחר יותר, כשבני ישראל היו כבר במדבר, מרים הנביאה שמעה שרש מחיי אישות. מרים כינסה אסיפה משפחתית עם אהרן והביעה את פליאתה על הצעד הקיצוני שעשה משה ומיד הצטרעה בכל הגוף.

<sup>8</sup> הסבר פשוט מובא במדרש תדשא (יז): צרעת הבתים חלה רק לאחר שנכנסו אל הארץ, אבל במדבר לא היו להם בתים והבגדים היו מעשה נסים שלא בלו. לכן הצרעת היחידה הייתה באדם ומזה מתחילה התורה. אבל כשייכנסו לארץ, יהיה הסדר להיפך ממה שהוצג בתורה.

זאת סיבת העונש החמור של הצרעת, שכן לשון הרע גורם נזק מקצה העולם ועד קצהו. מילה היא **חץ שנורה למרחקים ומסתובב בכל העולם**. אדם המספר לחברו, משול למי שמדבר ברדיו. הדברים נכונים שבעתים בימי הוואטספ והרשתות החברתיות, כאשר סיפור מופץ בשניה בכל רחבי הגלובוס.

**ערכין טו,ב:** מהו שכתוב 'מות וחיים ביד לשון'? וכי יש יד ללשון? אלא מה יד ממיתה - אף לשון **ממיתה**. אי מה יד אינה ממיתה אלא בסמוך לה, אף לשון אינה ממיתה אלא בסמוך לה? תלמוד לומר: **חץ שחוט לשונם**. אי מה חץ עד ארבעים וחמשים אמה, אף לשון [אינה פוגעת אלא] עד ארבעים וחמשים אמה? תלמוד לומר: **שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ**.

בהערה<sup>9</sup> הובא משל עממי חזק ובהערה אחרת<sup>10</sup> סיפור מדהים אודות תעופת הלשון בעולם כולו. כאן עולה תמיהה עצומה: אחרי כל האריכות בחומרת הצרעת וטומאת וטהרת האדם והבגד, התורה עוברת לדבר על נגעי הבתים ומשלבת פן הפוך בתכלית. פרשת נגעי הבית נפתחת בטון חגיגי:

**4. יד,לו:** כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם.

השומע בטוח שעומדים לחלק סוכריות... זה אותו סגנון שמספר על המצווה הגדולה של הביכורים: "כי תבוא אל הארץ אשר ה' א"ל נותן לך נחלה לרשתה". המלבי"ם מחדד את התמיהה בכך שלשון "נתינה" הוא תמיד להעניקה טובה או לפחות לתכלית טובה:

**מלבי"ם:** כשתדקדק תמצא שעל הדברים היוצאים מגזירת ה', לא ייאמר לשון 'נתינה'. רק אם הם לטוב או לתכלית טובה, כמו 'וה' נתן קולות וברד' [שהם לתכלית טובה].

התמיהה מתעצמת לאור השוואת הלשון עם מקרי הצרעת הקודמים, שמבטאת הפתעה נוראה: **יג,ב:** אדם כי יהיה בעור בשרו. **לח:** ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם. **מז:** והבגד כי יהיה בו נגע צרעת.

רש"י משיב: בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם. לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן.

נגעי בתים הם בשורה טובה. שכן מעת שיצאו ישראל ממצרים ועמי הארץ נרעשו מהנסים שליוו אותם וידעו שהם עתידים לחזור הביתה, לארץ ישראל, נערכו האמוריים לכך והטמינו את זהבם בקירות הבתים. שמא בסופו של דבר לא יגיעו ישראל או יגורשו ויסולקו מבתיים והאמוריים יוכלו לשוב אליהם. בעקבות הצרעת ונתיצת הבתים, ישראל מוצאים את המטמוניות שהשאירו האמוריים.

וכלום לא ברור: האם מדברים על עונש או שכר? כיצד המדבר לשון הרע, שנאמרו עליו כל הדברים החמורים הקודמים ולא שעה לכל האזהרות עם ההסגרים הראשונים בבית עד שהתחייב לנתץ את ביתו – זוכה בשכר עצום כזה?

עוד שאלה טעונה בירור: בעוד שלשון הפסוק הוא "כי תבאו אל ארץ כנען", והכוונה הפשוטה היא לבתים שנמצאים בכל שטחי ארץ ישראל, על כל שבע העמים שגרו שם לפנינו, רש"י תוחם את

<sup>9</sup> רכלן העיירה, החליט לשוב בתשובה. הוא נכנס לרב וביקש תיקון על מעשיו. הרב הציע לו לקחת כרית עם נוצות, לחתוך אותה בסכין ואחר כך לאסוף את הנוצות שיפלו ממנה. האיש שמח על הפתרון הקל ורץ לעשות זאת. אך לאכזבתו, הנוצות עפו מיד לכל רוח והוא לא היה מסוגל לאסוף אותן. הוא חזר מאוכזב אל הרב, וזה הסביר לו כי סיפורי הרכילות שלו עפו לכל רוח וגרמו נזק גדול - וכיצד אפשר כעת למחוק את העבר?  
<sup>10</sup> <http://b.walla.co.il/item/2828608>. ביום תום מלחמת לבנון השנייה, כשהאווירה בארץ הייתה כאובה וקודרת מהמחיר היקר שגבתה המלחמה, יצא עיתון "מעריב" עם חשיפה מדהימה ששפכה נפט למדורה: בצהרי ה-12 ביולי, היום בו נחטפו אהוד גולדווסר ואלדד רגב הי"ד שהביא לפרוץ מלחמת לבנון השנייה, הרים הרמטכ"ל דאז, טלפון לסניף בנק לאומי בדיזנגוף סנטר וביקש למכור את תיק המניות שלו, מתוך הנחה שהבורסה תצלול במקרה של מלחמה.

החשיפה הציתה אש תקשורתית אשר ירתה ביקורת קטלנית ברמטכ"ל, על מה שעומד בראשו ביום יציאה למלחמה. הרמטכ"ל מצידו, תבע את הבנק על סך 700,000 שקל, מתוך הנחה שאחד העובדים בסניף, הדליף את הסיפור. למעשה, המדליף לא נמצא מעולם. כל העובדים בסניף עברו בדיקת פוליגרף, אך כולם יצאו דוברי אמת. הסיפור האמיתי מדהים: הכל צירוף מקרים של סיפור רכילותי תמים. שתי פקידות בבנק, דנו בינם לבין עצמם על המוסריות של הרמטכ"ל, ולקוח שישב מעבר לדלפק, שמע את הדברים והעביר אותם לעיתון...

ההבטחה לאזור קטן ומוגדר: "לפי שהטמינו **אמוריים** מטמוניות של זהב". היינו שרק בני ארצו של סיחון מלך האמורי, שישבו מעבר לירדן, הטמינו אוצרותיהם. והתמיהה ברורה.

ביחס לשאלה האחרונה, הרבי עונה תחילה רעיון מבריק ופשוט:

**ליקוטי שיחות לב/93:** השייכות המיוחדת של 'אמוריים' לכאן, מובנת מהמפורש בקרא דלעיל, שהכתוב מפרט את האמורי בתור יוצא מן הכלל דשבעה אומות. בהבטחת הארץ בברית בין הבתרים נאמר לאברהם: 'ודור רביעי ישוב הנה כי לא שלם עון האמורי עד הנה', היינו שקביעות זמן השיבה לארץ, תלויה בשלם עון האמורי. ומכיון שבזמן יציאת מצרים, כבר היה דור רביעי בישראל מאז שיצאו מהארץ, ידעו האמוריים [בבירור] שעונם נשלם והגיע זמנם להיות משתלחים מארצם.

לאמוריים היה **סימן ברור** מתי יהיה כיבוש ארצם: כשייוולד דור רביעי בישראל מאז שעזבו את הארץ. וכיון שהושלם דור רביעי ויצאו ממצרים, האמוריים נערכו לכיבוש ארצם. משא"כ שאר אומות לא ידעו בבירור מתי יבואו לכובשם ולא מיהרו להטמין ממנום. (ומה שלכתחילה הזכיר הקב"ה את האמורי, הוא משום שעונם נשלם לפני כל האומות וכיבושם היה הראשון על ידי משה עצמו).

אולם שבה השאלה הראשונה והעיקרית: איך המצורע שאיבד ביתו וכבודו - זוכה לאוצר עצום?

הרבי מוצא רמז כביר ופנימי בתוך המילה המסתורית "**אמורי**". הביאור כתוב בליקוטי שיחות חלק לב הנ"ל ומסתעף בכמה שיחות נוספות, כמו לקו"ש כב/65 ואילך ולקו"ש כז/161 ואילך.

ג. בתום שתי פרשיות קשות, הקב"ה משלשל חבל הצלה. התורה אינה מוכנה לסיים רק עם החומרה של לשון הרע, אלא מלמדת את הדרך היסודית להיחלץ מהלולאה של החטא. הקב"ה פונה אל החוטא שביתו נותץ ואומר: עכשיו הגיעה ההזדמנות שלך. אחרי שאיבדת את הנכס היקר בעולם - את הבית שלך, דע שהמשבר יכול להפוך לאוצר והזדמנות של שחרור מהרע.

**ה"אמורי" טומן בחובו אוצרות.** כלומר, כח **האמירה** – כוח הדיבור – הוא לא רק מתכון להרס, אלא טומן מטמוניות אדירות של זהב. הוא הדרך לשחרר את הכוחות הטובים בנפש, שירוממו את האדם לעולם נעלה וייתרו את הנטייה לעסוק ברוע ולכלוך.

נפתח להמחשה עם עובדה מדהימה: אלבניה היא המדינה היחידה באירופה בה אחרי המלחמה נספרו יותר יהודים מאשר לפני. טרם המלחמה היו בה 200 יהודים ובסוף המלחמה היו בה פי עשר: קרוב לאלפיים. השלטון האלבני גם פתח את השערים בפני פליטים מבקשי מקלט וגם דחה את פקודות הנאצים להסגיר אליו את הפליטים היהודים,

מה גרם לאלבנים להיות צדיקים יחידים בכל ארבע רוחות אירופה? אתר "יד ושם" מספר שזה בזכות מילה אחת: "בסה". ה"בסה" הוא מושג אלבני שפירושו "**עמידה במילה שלך**". זהו הקוד האתי החשוב במדינה שאומר שאדם של כבוד הוא מי שעומד במילה שלו. הקוד הבודד הזה מספיק כדי לגדל דורות של אצילים, כי **דיבור הגון מעצב אישיות הגונה**.

דיבור הוא מהות הנפש האנושית. האונקלוס מתרגם את הפסוק (בראשית ב, ז) "ויהי האדם לנפש חיה – לרוח ממללא". הנפש החיונית היא הנפש המדברת. בפירמית הקיום של "דומם, צומח, חי ומדבר", האדם נקרא "מדבר". הסימן לילוד חי הוא הבכי, ומנגד המת נקרא "דומם", ודממת אהרן - "וידם אהרן" – סימלה את היפך החיים ח"ו.

שכן, הדיבור יוצר תקשורת, זו היכולת לשתף את הנפש עם העולם. עיקר החשיבות האנושית היא לא בעצם היכולת לחשוב שכל, אלא ביכולת לשתף את השכל עם העולם הרחב. התברכנו בשלושה לבושי נפש - מחשבה, דיבור ומעשה, אבל המחשבה היא שקטה ופנימית לעצמה, המעשה הוא חיצוני וחסר נפשיות, ואילו הדיבור הוא כוח האמצע שמשותף את הנפש החוצה.

הרעיה קוראת בשיר השירים: "פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר **נפשי יצאה בדברו**" ומפרש האבן עזרא: "נפשי תצא כשאזכור דברו, כשהיה מדבר עמי בימים קדמונים".

לכן הדיבור נושא עוצמה אדירה: הוא משנה את האישיות. הוא משתלט על התודעה ומניע רגשות. כשאני מדבר על משהו - אני מתמלא. ברגע אחד נשפך באהבה או מתמלא זעם. לא סתם אומרים לאדם שכועס: "אל תדבר"! כי כשלא מדברים לא כועסים, אבל כשמדברים – הנפש מוצפת והרגשות מתפרצים. כך אדם כואב יודע שאסור לו לבכות, כי הבכי יעצים את השבר.

בעבר דיברנו על כך שהמילה "תיבה" כוללת שני פירושים: תיבה היא קופסה שמקיפה את המרחב, כמו תיבת נח. ותיבה היא גם מילה. שכן תיבות התורה והתפילה יוצרות את המרחב בו חיים.

בהערה<sup>11</sup> הובא דוגמה חיובית נפלאה להשפעה פנימה של כוח הדיבור.

**ספר המאמרים תרנ"ט: הדיבור מוסיף אור ברגש האהבה וכשמדבר בה, מאיר בו אור האהבה ביותר ומתפעל בנפשו באהבה וחיבה לדבר ההוא. כמו כן במידת הגבורה והכעס ... לכן אמרו סגולה לשיכון מידת הכעס, שלא לדבר בענין ההוא, מפני שעל ידי הדיבור, מתווסף התפעלות הכעס ביותר.**

הנושא מופיע גם בהלכה (ראו לקו"ש כז/212): הדרך ההלכתית לבקש סליחה מהקב"ה היא באמצעות אמירת וידוי – נוסח אשמונו ועל חטא. אבל רגע, חטאנו **במעשה** ואילו הסליחה באה באמצעות **דיבור**?! אלא הדיבור מציף את כל חלקי האישיות. כשאני מכה על החזה ומודה בחטאים שלי, האדישות נשברת. הרגשת הלב מחלחלת אל הדיבור ומציפה את הכוחות כולם.

אם כך הדברים במושגים של פורענות<sup>12</sup>, קל וחומר במידה טובה: "האמורי" – כח האמירה – טומן מטמוניות של זהב שיכולות לשנות את המרחב בו חיים. כשאדם מדבר בדברי תורה ותפילה, וכך כשמדבר דברים חיוביים על עצמו – הוא מציף בכל תודעתו – תפיסה והרגשה חדשה.

**לקוטי שיחות לב/97: בפירוש רש"י ישנם פירושים נפלאים על דרך הרמז והסוד, וכך בשינוי זה בין 'כנעניים' ל'אמוריים': רבינו הזקן כותב 'שאמורי' לשון אמירה ודיבור ... וברוב דברים לא יחדל פשע', אמנם דווקא בבתי האמוריים נמצאו מטמוניות של זהב, כי תכלית הכוונה בענין הנגעים אינה רק לבטל ולשלול שיחת הרשעים, אלא להפוך את כח הדיבור מאמורי דלעומת זה לאמירה ודיבור של קדושה, 'אשר לקחתי מיד האמורי', שעל ידי אמירות ודיבורים טובים מגלים המטמוניות בנפש.**

<sup>11</sup> הגאון החסיד הרב יואל כהן, אהב לספר: לאדמו"ר הצמח צדק היה דוד בשם "יוסל"ה", וכינויו היה "הדוד יוסל"ה". יום שישי אחד נכנס יוסל"ה למקווה לטבול לקראת שבת וכדרכם של יהודים, פתח בניהול העולם. בעומדו תחת מי המקלחת, פיטר את המלך, הפיל את הבורסה ויצא למלחמה. כמובן, האיש שעמד מולו התווכח עמו בלהט וטען שהאמת הפוכה. בסופו של דבר סיכמו להיפגש עוד חצי שעה בביתו של יוסל"ה על פרוסת קוגל טובה ולקבל החלטות.

יוסל"ה חזר הביתה, וכיון שבמהותו היה אדם נעלה, הוציא מהארון חומש והחל לחזור את הפרשה. שאלות הציפו את מוחו והוא החל לפתוח ספרים, רש"י ורמב"ן, אור החיים וספורנו ושקע בעולמה של תורה. לפתע נשמעה דפיקה בדלת. סהרורי קם לפתוח וראה מולו יהודי. "מה רצונך?" האיש ענה: "יוסל"ה, זה אני מהמקווה, סיכמנו להמשיך להתווכח על פרוסת קוגל".

- "אה" השיב יוסל"ה, "קודם דיברת עם יוסל"ה מהמקווה, עכשיו זה יוסל"ה אחר לגמרי...".  
<sup>12</sup> ההבנה שהדיבור הוא הכח המעצב את האישיות, מבארת כמה עובדות בנגע הצרעת (ליקוטי שיחות כב/67). הצרעת מתקדמת **מהרחוק אל הקרוב**, מהבית אל הבגדים ואל האדם. בנוסף, התורה החמירה עם מרים הנביאה, למרות שלא התכוונה לדבר רע על משה, שהרי הביאתו לחיים והצילתו במי היאור. גם גדר הדיבור היה רכילות בחייו הפרטיים של משה ולא לשון הרע, שהרי משה עשה זאת מטעם טוב של טהרה יתירה. אלא הכול סובב סביב אותו יסוד: ההתראה של הצרעת היא להשחתה שגורם הדיבור **לנפש המדברת עצמה**. הצרעת היא איתות אזהרה לאדם: הדיבור הרע משתלט על התודעה שלך והופך אדם גדול לאדם קטן. לכן הצרעת מתקדמת **מהרחוק אל הקרוב**, לומר שכרגע נמצא הרע רחוק מהתודעה שלך, אבל על ידי הדיבור החוזר הוא מתקדם מהבית אל הבגד ומהבגד אל הגוף. וזאת הקפידה העמוקה על מרים: **איך את מורידה את עצמך כביכול?** הנושא איננו הנזק שנגרם נגרם למשה. הוא כבר יסתדר... הנושא הוא את עצמך: למה לשקוע בעניין נמוך שפוגם במעלתך?

מאותה סיבה, הצרעת מופיעה **אצל גדול שקרוי לתואר "אדם"**, שכן היא קריאת התעוררות: אתה אדם שלם והרוע נמצא כרגע בשולי האישיות שלך, אבל על ידי הדיבור הוא יהפוך להיות מרכזי בתוכך. לאידך, אנשים בימינו שמוקפים בבעיות רבות אחרות, ההתראה הזו לא נדלקת אצלם לכתחילה ולכן אין צרעת בימינו...

עד כאן דובר על התועלת לאדם המדבר עצמו. אבל העוצמה של הדיבור הטוב משנה את המרחב כולו ומועילה גם לזה שמדברים עליו. הדרך לגרום לאדם להיות טוב, היא פשוט לדבר עליו טוב והדיבור החיובי מציף את הכוחות הנעלמים.

מחמאה לתלמיד, נוסכת בו עידוד ואמון בכוחות שלא ידע שיש בו. דוגמה שהארכנו בה בעבר היא המחמאות שמעניקה התורה לנו. בכל כד ספרי התנך אין אדם שמקבל את השבחים שמקבל נח. אפילו אברהם, משה ודוד, אינם זוכים לתואר הנעלה "צדיק", בעוד שהדבר נאמר לגבי נח שוב ושוב. מדוע ההפלאה של נח? במיוחד שנח היה צדיק עם כוכבית - צדיק בדורותיו בלבד?

התשובה כבירה: המחמאות נועדו **להפוך אותו לצדיק**. מילים גדולות הופכות אדם קטן לאדם גדול. נח אמור לבצע את הגדולה במשימות: לעמוד לבדו מול העולם כולו ולהקים תיבה. אבל כיצד יעשה זאת? הארגונים הירוקים ימנעו ממנו לגזום עצים להקמת התיבה. רשות הטבע והחי תאסור עליו להכניס בעלי חיים לתיבה צפופה. העירייה תאסור עליו להקים מבנה חריג כמו התיבה וכו' וכו'. כיצד יעמוד מול כולם? בפרט שהוא אינו אברהם "אשר התהלך לפני", אלא בסך הכול צדיק בדורו.

לכן הוא שומע מילים גדולות, כי מילים בוראות מציאות. הקב"ה ברא את העולם כולו בדיבור ומילים גדולות יבראו אדם גדול.

סיפור: הרב גד אייזנר היה דמות דגולה בחסידות גור ומשגיח ישיבת חידושי הרי"ם בתל אביב. בעבודתו בבניית נפשות תלמידיו, סיפר על אירוע שהציל את חייו ועיצב אותם: הוא עבר את השואה במלוא כאביה והתגלגל ממחנה למחנה. בסוף המלחמה, לאחר שהלך ונחלש ומשפחתו כולה נספתה, נדרשו האסירים לצעוד את צעדות המוות מפולין לגרמניה. גד אייזנר הרגיש שכוחותיו כלים. עוד רגע יפול על הארץ בחולשה ויקבל ירייה בראש.

פתאום שמע צעקה: "גד'ל לויף" – "גד'ל רויף". ידיד הבחין בו והקריאה "גד'ל" עם הטיית כינוי החיבה שלו, הציתה בו כוחות עלומים. הוא בעל ערך, החיים שלו חשובים, והוא התרומם ופתח במרוצה.

לאחר כל זה, אפשר אולי להציע הצעה פשוטה של התמודדות מוצלחת עם הנטייה ללשון הרע: להוסיף **בלשון הטוב**. בראש ובראשונה כלפי עצמו: אדם צריך להחליט על עניין מסוים שהוא מוסיף בו וכל יום או פעם בכמה ימים, יציין במפורש ואולי ירשום לעצמו על דף את ההתקדמות שלו.

זאת הדרך **לחגוג הצלחות** ולהגיד במפורש: ברוך ה' הצלחתי לעמוד במשימה וללמוד מה שתכננתי, להשתתף במניין כפי שקיבלתי על עצמי. ההוספה בלשון הטוב וחגיגת ההצלחה – משנה את התודעה ומציפה רגשות ומונעת לכתחילה את הצורך השלישי לבוסס ברע של הזולת.

הדיבור בשבח ישראל, יעלה למעלה ויזכיר לפני הקב"ה את מעלות בניו ויעורר את האהבה לגאולה אמתית ושלמה בקרוב ממש.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי  
מתאפשרת בתמיכתם של **שלוחי הרבי ברחבי תבל**

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי  
ר' **שניאור** ורעייתו **יוכבד** שיחיו **מינסקי**  
להצלחה רבה בכל ענייניהם  
ולעילוי נשמת מרת  
**שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**